

## ટેક કંપનીઓમાં એઆઈ પ્રેરિત છટણીઓનો નવો દોર

વર્તમાન સમયમાં ટેકનોલોજીના ક્ષેત્રે ‘આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ’ (AI) એક એવું પરિબળ બની ગયું છે જે જેટલું આશાસ્પદ છે, એટલું જ ભયજનક પણ લાગી રહ્યું છે. છેલ્લા કેટલાક સમયથી વૈશ્વિક સ્તરે અને ખાસ કરીને ભારત જેવી આઈટી હબ ગણાતી અર્થવ્યવસ્થાઓમાં ટેક કર્મચારીઓની છટણીના

સમાચારો હેડલાઇન્સ બની રહ્યા છે. આ પરિસ્થિતિ પાછળનું મુખ્ય કારણ ‘AI’ હોવાનું માનવામાં આવે છે. પ્રશ્ન એ થાય છે કે, શું ખરેખર AI માણસની જગ્યા લઈ લેશે? હાલમાં જયાંરે ઓરેકલ કંપનીએ ૩૦૦૦૦ જેટલા કર્મચારીઓને છૂટા કરવાની જાહેરાત કરી તેના પછી ખાસ કરીને ટેક કંપનીઓના

કર્મચારીઓની ચિંતાઓ વધી છે.

AI માત્ર એક સાધન નથી, પણ એક એવી ક્ષમતા છે જે માણસની જેમ શીખી શકે છે અને જટિલ કાર્યો સેકન્ડોમાં પૂર્ણ કરી શકે છે. પ્રોગ્રામિંગ, ડેટા એનાલિસિસ, સૉફ્ટવેર ટેસ્ટિંગ અને કન્વેન્ટ રાઈટિંગ જેવા કાર્યો, જે અગાઉ હજારો કર્મચારીઓ દ્વારા કરવામાં આવતા હતા, તે હવે AI દ્વ્સ વધુ સચોટતાથી અને ઓછા ખર્ચે કરી રહ્યા છે. ટેક કંપનીઓ પોતાનો ખર્ચ ઘટાડવા અને નફો વધારવા માટે માનવબળને બદલે આધુનિક ટેકનોલોજી પર વધુ નિર્ભર બની રહી છે. પરિણામે,

મધ્યમ અને નીચલા સ્તરના એન્જિનિયરો અને કર્મચારીઓ પર નોકરી ગુમાવવાનું જોખમ તોળાઈ રહ્યું છે. છેલ્લા કેટલાક સમયમાં અનેક કંપનીઓએ છટણીઓની જાહેરાત કરી છે, જેમાં ઘણી કંપનીઓએ AIનુ નામ લીધું નથી, પણ હાલના એક સર્વેક્ષણ પ્રમાણે ૨૦૨૬માં એઆઈ પ્રેસ્તિ અનેક છટણીઓ થઈ શકે છે. જોકે, સિક્કાની બીજી બાજુ એ પણ છે કે ઇતિહાસ સાક્ષી છે કે જયાંરે પણ નવી ટેકનોલોજી આવી છે, ત્યારે જૂની નોકરીઓ ગઈ છે અને નવી તકો ઊભી થઈ છે. જયાંરે કોમ્પ્યુટર આવ્યા ત્યારે પણ આવી જ સર હતો, પરંતુ કોમ્પ્યુટરે

લાખો નવી નોકરીઓનું સર્જન કર્યું. Aાના કિસ્સામાં પણ એવું જ કહી શકાય. જે કાર્યો પુનરાવર્તિત (Repetitive) છે, તે ચોક્કસપણે મશીનો પાસે જશે. પરંતુ સર્જનાત્મકતા, ભાવનાત્મક બુદ્ધિ (Emotional Intelligence) અને જટિલ નિર્ણય લેવાની ક્ષમતા હજુ પણ માણસ પાસે જ શ્રેષ્ઠ છે.

કર્મચારીઓએ હવે માત્ર ડિઝીના ભરોસે રહેવાને બદલે ‘અપસ્કિલિંગ’ પર ધ્યાન આપવું પડશે. AI ને દુષ્પ્રભ માનવાને બદલે તેને એક સહાયક તરીકે સ્વીકારીને તેની સાથે કામ કરતા શીખવું પડશે. જે કર્મચારીઓ AI

દ્વ્સનો ઉપયોગ કરીને પોતાની કાર્યક્ષમતા વધારશે, તેમની માંગ બજારમાં કચારેય ઘટશે નહીં. AI ટેક જગત માટે જોખમ ઓછું અને પડકાર વધુ છે. ટેક કંપનીઓએ પણ માત્ર નફા પાછળ દોડવાને બદલે મૈતિક જવાબદારી સમજીને પોતાના કર્મચારીઓને નવી ટેકનોલોજી શીખવવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવા જોઈએ. જે પરિવર્તન સાથે તાલ મિલાવવામાં આવશે, તો આ ક્રાંતિ છટણીનું કારણ નહીં, પણ પ્રગતિનું સોપાન સાબિત થશે. જે ગતિએ દુનિયા બદલાઈ રહી છે, તેમાં ‘સતત શીખતા રહેવું’ એ જ રોજગાર સુરક્ષાની એકમાત્ર ચાવી છે.

| નાની નાની બાબતોની તાકાત                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>પહેલો પ્રસંગ</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| મોડી સાંજે લોકલ ટ્રેનના લેડીઝ ડબ્બામાં ભરચક ગરદી હતી. બધી જ સ્ત્રીઓ દિવસભરના થાક સાથે ઘરે જવા ઉતાવળી હતી.એક સ્ત્રી ડબ્બામાં ચઢી. તેના મોઢા પર ખૂબ જ દેવ્શન અને આંખોમાં ડર હતો અને આંસુ નીકળવાની તૈયારી હતી.તેના ચહેરા પરની પરિસ્થિતિ બોધને એક કોલેજીયન યુવતીએ ચુપચાપ ઊભા થઈને કહ્યું, ‘‘આન્ટી બેસી બાવ.’’ તે બેસી ગઈ પણ બેઠા પછી તેની આંખમાંથી સતત આંસુની ધાર વહી રહી હતી. તે જેટલી રોકવાની કોશિશ કરતી પણ આંસુ રોકતાં ન હતાં.બધાં તેની સામે જોઈ રહ્યાં હતાં. તેનું સ્ટેશન આવ્યું. તે ઊભી થઈને ઊતરી ગઈ. તેની સાથે બીજી એક સ્ત્રી ઊતરી અને સ્ટેશન પર જ તે સાવ અજાણી સ્ત્રીએ પેલી રડતી સ્ત્રીને પોતાના બાથમાં લઈને બેઠીને કહ્યું, ‘‘તમે સતત રડી રહ્યાં છો. શું થયું છે, મને ખબર નથી પણ ચિંતા ન કરો. ભગવાન બધું સાંતું કરશે.’’ સાવ અજાણી સ્ત્રીના આટલા શબ્દો અને એક આલિંગને પેલી રડતી સ્ત્રીને થોડી હિંમત આપી. |
| <b>બીએ પ્રસંગ</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| રાત્રે અચાનક લાઈટ ગઈ અને નાનકડી સિયા ઊઠીને રડવા લાગી અને બોલી, ‘‘મમ્મી, મને અંધારાનો બહુ ડર લાગે છે.તેની મમ્મીએ કહ્યું, ‘‘ડર નહિ, હું હંમણાં તને એક જાદુ શીખવાડીશ અને અંધાંરું સાવ ભાગી જશે.’’ સિયા રડતી બંધ થઈ. મમ્મી અંધારામાં ધીમેથી ઊભી થઈ અને મીણબત્તીએ અને માચીસ લઈને આવી અને ધીમેથી એક મીણબત્તી પ્રગટાવી અને પછી તેની મદદથી બીજી ત્રણ ચાર મીણબત્તી પ્રગટાવી.નાની નાની મીણબત્તીના પ્રકાશથી સિયાને ડરાવતું બધું અંધાંરું પળવારમાં ગાયબ થઈ ગયું.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| <b>ત્રીએ પ્રસંગ</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| ત્રણ વર્ષ બાદ નિયા વિદેશ ભણીને ઘરે પાછી આવી, આવતાંની સાથે તેણે પોતાનાં ખાસ મિત્રોને મળવા બોલાવ્યાં. મિત્રો આવ્યાં અને બોલ્યાં, ‘‘ વાહ નિયા,તું અમને વિદેશ રહીને પણ ભૂલી નહિ.’’ નિયા કંઈ બોલી નહિ પણ પોતાની બેગમાંથી એક નાનકડું સુંદર બોક્ષ કાઢીને દેખાડ્યું. તેમાં તેમની દોસ્તીની ઘણી નાની નાની યાદો હતી ફોટોગ્રાફ્સ, આઈકાર્ડ, સાથે જીતેલું મેડલ, ઝીટિંગ કાર્ડ્સ વગેરે. તેનાં મિત્રોએ કહ્યું, ‘‘તે આ બધું સાચવીને રાખ્યું છે?’’ નિયા બોલી, ‘‘માત્ર સાચવીને રાખ્યું જ નથી, હું મારી સાથે લઈ ગઈ હતી અને આપણી વર્ષોની મિત્રતાની યાદો સદા જીવંત જ રાખી હતી.’’                                                                                                                                                                                                                                                  |
| ઉપરના ત્રણ પ્રસંગમાં આમ તો કંઈ જ સામ્ય નથી. ક્યાંક દુ:ખ છે ,ક્યાંક ડર, ક્યાંક દોસ્તી...પણ ધ્યાનમાં લેવા જેવી વાત છે નાની નાની બાબતોની તાકાત. પહેલા પ્રસંગમાં એક અજાણી સ્ત્રીનું એક વાક્ય અને એક ઝખ્ખી હિંમત આપે છે.બીજા પ્રસંગમાં નાનકડી મીણબત્તીની જ્યોતનો પ્રકાશ અંધાંરું અને મનનો ડર ભગાવી દે છે.ત્રીજા પ્રસંગમાં નાની નાની યાદો વર્ષોના અંતરાલ બાદ પણ દોસ્તી જીવંત રાખે છે.નાની નાની બાબતોમાં પણ ઘણી તાકાત છે.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |

# રોજગારી સર્જન વગર ,આવક સર્જન વગરના વિકાસને માત્ર વૃધ્ધિ કહેવાય એ સરકારે સમજવાની જરૂર છે

આર્થિક વિકાસ એ તમામ દેશોની પ્રાથમિક જરૂરિયાત છે.જેમનો વિકાસ બાકી છે તે વિકાસ માટે પ્રયત્નશીલ છે અને જેમનો વિકાસ થઈ ગયો છે, તે વિકાસને ટકાવી રાખવા પ્રયત્ન કરે છે. આજે વિકાસ એ રાજનીતિનો હિસ્સો બની ગયો છે અને ભારત જેવા દેશમાં તમે વિકાસ ના કરો તો ચાલે પણ તમારે વાતો તો વિકાસની જ કરવી પડે.

ભારતમાં ઘણા અત્યારે આઈ પી એલની, ટ્રમ્પની, શેર બજારની, શિક્ષણમાં અંધાધૂંધી આ બધી ચર્ચામાં મશગુલ છે અને દેશમાં આંકડાઓ નિરાશાજનક આવી રહ્યા છે. અહેવાલો છે કે રોજગારીમાં રોજેરોજ ઘટાડો થઈ રહ્યો છે. આધુનિકીકરણ અને કોમ્પ્યુટરાઈઝેશનને લીધે જ્યાં દસ માણસો કામ કરતાં હતાં ત્યાં હવે એક બે માણસો કામ કરે છે. હવે આપણે નક્કી એ કરવાનું છે કે આપણે કામમાં ઝડપ જોઈએ છે કે દેશમાં રોજગારી? ‘‘કામ થોડું ધીમું થાય પણ બે ઘરનો ચૂલો ચાલે’’- એમ આપણે માનતા હોઈએ તો હવે એ નક્કી કરવાનો સમય આવી ગયો છે. ચાઈનીસ વસ્તુઓનો વિરોધ માત્ર આતંકવાદના મુદ્દે નથી કરવાનો, ભારતની રોજગારીનો મુદ્દો પણ એટલો

જ અગત્યનો છે. અર્થશાસ્ત્ર માનવીના આર્થિક વર્તનનો અભ્યાસ કરે છે અને સાધનોની પસંદગી અને વપરાશમાં પસંદગીનો ક્રમ નક્કી કરવામાં મદદ કરે છે. એક રીતે તે નિર્ણયો કરવામાં મદદ કરે છે. મૂડીવાદમાં બજાર અને સામ્યવાદમાં સરકાર નિર્ણયો કરે છે. કઈ વસ્તુનું ઉત્પાદન કરવું? કેટલા પ્રમાણમાં કરવું? કઈ પદ્ધતિથી કરવું? ઉત્પન્ન થાય તે વેચવું કઈ રીતે? આ બધા જ આર્થિક નિર્ણયો કાં તો રાજ્ય કરે અથવા બજાર કરે, ભારત જેવા મિશ્ર અર્થતંત્રવાળા દેશમાં બજાર અને રાજ્ય બંને આ નિર્ણય કરે ત્યારે એને જોવું જોઈએ કે દેશમાં બેકારી વધારે છે. અતિ વસંતીવાળા દેશમાં યુવાનો વધારે છે. એક રીતે આ માનવશક્તિ છે.

જો એનો ઉપયોગ કરવામાં આવે તો દેશના વિકાસનો દર ઝડપથી ઊંચો જાય પણ કમનસીબે ભારતમાં બેરોજગારીનો દર ઊંચો જઈ રહ્યો છે અને આપણું તેના પર ધ્યાન જ નથી. વર્ણી બેકારીને કારણે આર્થિક શોષણ વધ્યું છે એટલે આવકવૃદ્ધિ દર ખૂબ નીચો છે. આવકની અસમાન વહેંચણી રાષ્ટ્રીય આવકના આંકડામાં દેખાતી નથી એટલે વૃદ્ધિ અને વિકાસની ભ્રમણાઓ

ઊભી થાય છે. સરકારનું અગત્યનું કામ આ વહેંચણી સુધારવાનું છે. ખાનગી ક્ષેત્ર પર વેતન બાબતે કોઈ નિયંત્રણ જ નથી. આ ના ચાલે. જેમ દલિલોનથી માંડીને વીજળીના દર નક્કી કરનારી સંસ્થાઓ છે તેમ આ તમામ ક્ષેત્રમાં વેતન નક્કી કરનારા અને તેનું મોનેટરીંગ કરનારાં પણ હોવાં જોઈએ.

આપણે પરિસ્થિતિની ગંભીરતા સમજતા નથી. આપણી આસપાસનું જગત જોતાં નથી. કળાના ક્ષેત્રથી માંડીને બૅન્કિંગ, ઉદ્યોગ, શિક્ષણનાં તમામ ક્ષેત્રોમાં જરૂર કરતાં ઓછાં માણસોથી ચલાવાય છે અને ખૂબ જ ઓછા પગાર ચૂકવાય છે. મદદીપ્તેકસમાં ફિલ્મ જોવાના આપણે ભલે ૨૫૦ થી ૩૦૦ ચુકવીએ પણ આ જગ્યા એ કામ કરનાર સફાઈ કામદારથી માંડીને મેનેજર સુધીનાને ૫૦૦૦ થી ૧૨૦૦૦ નો જ પગાર મળે છે. મદદીસ્પેશ્યાલીટી હોસ્પિટલોમાં દર્દીઓ ભલે લાખો ચુકવે પણ, દર્દી અને પટાવાળાને તો નામનું જ ચૂકવાય છે. ખાનગી શાળાઓમાં તમે લાખોનાં ડીનેશન ભલે આપો પણ ત્યાંનાં શિક્ષકોનું તો શોષણ જ થાય છે. હવે અર્થશાસ્ત્રના નિયમ મુજબ નાણું કરતું નથી. આવક

થાય એ મુજબ ખર્ચ થતો નથી. આપણે રૂપિયા ઉપાડવા માટે એ.ટી.એમ.નો ઉપયોગ કરીએ છીએ જ્યાં દરેક એટીએમ પર એક ચોકીદાર છે. હવે આના કરતાં ૨૪ કલાક માં ત્રણ પાળીમાં કલાક બેસાડી રૂપિયા આપવાની વ્યવસ્થા થાય તો શું વાંધો આ?

આપણે જે બજારો વિકસાવી રહ્યાં છીએ તેમાં વેચાતી વસ્તુઓ

### રાજ કાજ ગુજરાત

કાર્તિકેય ભટ્ટ

#### આધુનિકીકરણ અને કોમ્પ્યુટરાઈઝેશનને લીધે જ્યાં દસ માણસો કામ કરતાં હતાં ત્યાં હવે એક બે માણસો કામ કરે છે

અને સેવાઓ ખરીદવા માટે લોકો પાસે આવક જોઈએ. આ વાક્ય એ વાક્ય છે કે બિન બેંક થિરાણ વધતું જાય છે. કેડીટ કાર્ડ અને ખાનગી ફીનાન્સ કંપનીઓ દ્વારા લોન અપાય છે તેમાં એન. પી. એ. નું પ્રમાણ મોટું છે. સામાન્ય માણસ દેવાદાર થતો જાય છે. બાકી લોનની સંખ્યા વધતી જાય છે અને બયતો ઘટતી જાય છે કારણકે રોજગારી નથી અને જે છે તે યોગ્ય પગારની નથી. કોમ્પ્યુટર અને ચાંત્રિકીકરણ

વધ્યો હોય અને ખર્ચ થાય તો માંગ થાય, ઉત્પાદન થાય અને દેશનો વિકાસ થાય.અમેરિકા જેવા વિકસિત દેશો પોતાના દેશમાં રોજગારી ટકાવી રાખવા દુનિયાને ખાનગીીકરણ અને ઉદારીકરણના રસ્તા બતાવે છે. દુનિયાને યુદ્ધના રસ્તે લઈ જાય છે. વર મરો, વહુ મારો પણ ગોરનું તરભાણું ભરો એ વાત એ દેશો સમજે છે, આપણે જ

વધવાના લીધે

રોજની ૫૦૦ નોકરીઓ ઓછી થતી જાય છે. આ સમાચાર ગંભીર છે. વસતી એ મૂડી છે તો સાથે જવાબદારી પણ છે. આપણે સ્માર્ટ સીટીની જરૂર નથી. કામ કરતા સીટીની જરૂર છે. યુવાનો હાથમાં મોબાઈલ લઈ બેસી રહેશે અને ચેટીંગમાં સમય વિતાવશે તો દેશનો વિકાસ નિહ થાય. રોજગારલક્ષી આયોજન એ આપણી પ્રાથમિકતા હોવી જોઈએ. કોઈની દુકાનમાંથી વસ્તુ વેચાશે તો એના ઘરમાં દિવાળીનો દીવો થશે કે ઈંદ ઉજવાશે.

છેલ્લાં વર્ષોમાં ચોમાસું બહુ અનિયમિત બન્યું છે. તૈયાર પાક નિષ્ફળ જાય ત્યારે ઘણા પ્રશ્નો સર્જાય છે. આપણા ગ્રામીણ વિકાસ અને રોજગારીનો મોટો આધાર ખેતી છે.અરે, ઉદ્યોગ અને સેવા ક્ષેત્રના વિકાસ માટે પણ ખેતીનો વિકાસ જરૂરી છે. વધતી યુવા વસતી આવનારા સમયમાં ઘરડાંઓમાં પરિવર્તિત થશે અને તે વાત દેશનું આર્થિક ભવિષ્ય નક્કી કરનારાએ સમજવાની જરૂર છે અને નેતાઓ ના સમજે તો પ્રજાએ તો સમજવી જ પડશે કે રોજગારી જ આપણો સૌથી મોટો પ્રશ્ન છે.

- આ લેખમાં પ્રગટ થયેલાં વિચારો લેખકનાં પોતાના છે.

#### પ્રકૃતિ માનવજીવનનો આધારસ્તંભ

માણસનું અસ્તિત્વ પ્રકૃતિ વિના શક્ય નથી. હવા, પાણી, જમીન, વૃક્ષો, પ્રાણીજગત-આ બધું પ્રકૃતિના અમૂલ્ય ઉપહાર છે. માનવજીવનના દરેક ક્ષેત્રમાં પ્રકૃતિનું મહત્ત્વ અનિવાર્ય છે. સ્પષ્ટ છ હવા આપણું સ્વાસ્થ્ય જાળવે છે, શુદ્ધ પાણી જીવન માટે જરૂરી છે અને વૃક્ષો આપણને ઓક્સિજન આપીને પર્યાવરણનું સંતુલન જાળવે છે. પ્રકૃતિ માત્ર ભૌતિક જરૂરિયાતો પૂરતી મર્યાદિત નથી, પરંતુ માનસિક શાંતિ અને આનંદનો પણ સ્રોત છે. સુંદર પર્વતો, નદીઓ, જંગલો અને સમુદ્ર માણસને પ્રેરણા આપે છે અને તેના મનને શાંતિ આપે છે. પ્રકૃતિ સાથેનો સંબંધ માણસને વિનમ્રતા અને સહઅસ્તિત્વ શીખવે છે.પરંતુ, આજના યુગમાં માનવવિકાસના નામે પ્રકૃતિનું ભારે શોષણ થઈ રહ્યું છે. જંગલોની બેકામ કાપણી, પ્રદૂષણ, જળસ્રોતોનો અધિનિયમ- 2006’ના નિયમોમાં લગનની નોંધણી કરાવનાર દંપતીનાં માતા-પિતાને 10 દિવસમાં તેની જાણ કરવાની જોગવાઈની દરખાસ્તમાં થોડું સામ્ય છે. બંનેમાં મહિલાઓને ‘રક્ષણ’ આપવાના પ્રયાસમાં ઊંે ક્યાંક સ્ત્રીને ઉતરતી, બિચારી, ભોળવાઈ જઈ શકે એવી, લાંબુ નહિ વિચારી શકનાર વ્યક્તિ તરીકેની સમજ દેખાય છે. જે તેના વ્યક્તિસ્વાતંત્ર્ય પર એક પ્રકારનું નિયંત્રણ મૂકે છે. મોટે ભાગે લીવ-ઇનમાં રહેતાં દંપતી લગ્ન સિવાય સાથે રહેવાનું એટલે પસંદ કરે છે કે એમને કોઈ સામાજિક દબાણ કે બંધન નથી જોઈતાં. પણ ફરજીયાત નોંધણીની જોગવાઈ આવી વ્યક્તિસ્વાતંત્ર્યની સ્વીકૃતિનો છેદ ઉઠાડે છે. વળી, જો કોઈ કિસ્સામાં ઓળખ છુપાવી છેતરામણી કરી હોવાનો આક્ષેપ હોય તો સાત વર્ષ સુધીની જેલની પણ જોગવાઈ છે. આ જોગવાઈ પેપર પર ચોક્કસ યોગ્ય લાગે પણ જ્યારે ‘લવ-જીહાદ’નો સાચો કે કાલ્પનિક ભય સમાજમાં ફેલાયે ત્યારે તેમજ કિંગ્ડમ રોય જેવી ખ્યાતનામ વ્યક્તિના લગ્ન પણ વિવાદ જગાવતા હોય ત્યારે આવી ફોજદારી જોગવાઈનો ઉપયોગ કોની સામે થશે એ અંગે ચિંતા કરવી વાજબી છે.

**સુરત** - ચંદ્રકાંત રાણા **કહાની કેરોસીનની** સરકારે ઉજ્જવલા યોજના હેઠળ ગેસના બાટલા આપી કેરોસીન બંધ કર્યું હતું. પશ્ચિમ એશિયામાં ચાલી રહેલા યુદ્ધના કારણે ઊર્જા પુરવઠા શૃંખલા ખોરવાઈ છે.જેને પગલે સરકારે રસોઈ અને પ્રકાશની જરૂરિયાત માટે જાહેર વિતરણ હેઠળ કેરોસીન વેચવાની મંજૂરી આપી છે. કેરોસીનનો પણ એક જમાનો હતો. કેરોસીન માત્ર જાહેર વિતરણ હેઠળ જ મળતું હતું. કેરોસીન લેવા માટે ડેપો પર લાંબી લાંબી લાઈનો લાગતી હતી. કેરોસીનના મોટા પાયે કાળાબજાર થતાં. ગરીબ અને મધ્યમ વર્ગનાં લોકોના ઘરે ઘરે રસોઈ માટે પિત્તળના પ્રાઈમસનો ઉપયોગ થતો હતો. બતીવાળા અશોક પ્રાઈમસ રસોડાનું સ્ટેટસ ગણાતું. લાઈટના વિકલ્પ તરીકે કેરોસીનથી ચાલતા ફાનસનો ઉપયોગ ગામડાંના ઘરે ઘરે થતો. સુરતમાં ઘરોમાં પાવર જાય ત્યારે કરોસીનથી ચાલતો દીવો ઘરમાં ઉજાશ ફેલાવતો હતો. પહેલાંના જમાનામાં આમ તો વરધોડો વહેલો નીકળતો હતો, જે વરધોડો રાત્રે નીકળતો તે લાઈટવાળો વરધોડો કહેવાતો, જેમાં પેટ્રોમેસથી વરધોડામાં ઉજાશ ફેલાતો. આ પેટ્રોમેક્સ પણ કેરોસીનથી ચાલતાં હતાં. પેટ્રોલમાં કેરોસીનનું ભેળસેળ થતું હતું. જ્યારે ઓટોરીક્ષા પેટ્રોલથી ચાલતી હતી ત્યારે ઘણી રીક્ષા કેરોસીનથી પણ ચાલતી હતી. કેરોસીનને ‘ધાસતેલ’ પણ કહેતા હતા.

**સુરત** - **ફિરીટ મેઘાવાલા** **સુરતનું ગૌરવ** સુરતના રમેશભાઈ પટેલ સારા લેખક અને કવિ છે. લલિત નિબંધ સંગ્રહ ‘શબ્દના ધબકારા’ને મુંબઈની સાહિત્ય સંસ્થા કલા ગુર્જરી દ્વારા ‘ગિરા ગુર્જરી નિબંધ સંગ્રહ’નું પારિતોષિક પ્રાપ્ત થયું. અભિનંદનને પાત્ર બન્યા. તે પણ બે વાર. સુરત માટે ગૌરવની વાત છે. ગણિત-વિજ્ઞાન તો એમની નસોમાં છે પણ ગઝલ અને હાઈકુના તેઓ બેતાજ બાદશાહ છે. 130 ઉપર પુસ્તકના રચયિતા છે.

**સુરત** - **જયા રાણા** **જે નિર્વ્યસની હોય તે જ વ્યસન છોડવાની સલાહ આપી શકે** જે લોકો વ્યસન કરે છે તેમને પણ ખબર જ હોય છે કે વ્યસન વ્યક્તિને નુકસાનકર્તા છે. છતાં તેઓ વ્યસન કર્યે જ રાખે છે. તેમની દલીલ મુજબ વ્યસન વ્યક્તિને સ્ફૂર્તિ પૂરી પાડે છે.વળી તેઓ એમ પણ કહે છે કે ‘આદતસે મજબૂર’ કેટલાંક લોકો એવાં હોય છે કે બીજાને સલાહ આપવામાં જ માને છે.પરંતુ પોતાના દુર્ગુણ તરફ તેમનું ધ્યાન જતું નથી. વ્યસન છોડવાવા વિશેનો એક કિસ્સો રંગ અવધૂત મહારાજના જીવનમાં બનેલો, જે પ્રસ્તુત કરું છું.રંગ અવધૂત મહારાજ રોજ સવારે ચાલવા નીકળતા ત્યારે એક બાઈ તેમને દેશી દારૂ પીધેલી હાલતમાં સામે મળી.

#### ઉપેક્ષા અને અપેક્ષા સિક્કાની બે બાજુ

માનવી સામાજિક પ્રાણી હોવાથી, વિચારશીલ વ્યક્તિ તરીકે તેનામાં ઉપેક્ષા અને અપેક્ષા બન્ને રહેવાની. દરેક વ્યક્તિ પોતાની હેક્સિયત અને મર્યાદામાં રહીને અપેક્ષા રાખે તો ઉચિત ગણાય. વ્યવહારમાં આપણે અનુભવીએ છીએ કે કેટલાંક વ્યક્તિઓ દરેક ક્ષેત્રે પોતાની ઉપેક્ષા થઈ રહી હોવાની જાણ છતાં બુદ્ધિશાળી વ્યક્તિ એમ વિચારે કે ઉપેક્ષા કેવી વ્યક્તિ દ્વારા થઈ રહી છે. જો આવી ઉપેક્ષા હીન કક્ષાની હોય તો ઉપેક્ષિત થનાર વ્યક્તિ આ બાબતને ધ્યાને લેતા નથી હોતા. જીવનના દરેક તબક્કે સામાજિક, આર્થિક, રાજકીય,

વહીવટ ક્ષેત્રે બધાથી પર રહીને જે સેવાનું કાર્ય કરે છે તેના માટે ઉપેક્ષા જેવી બાબત ગોણ બની જાય છે. ઘણી વખત એવું બને કે દરેક ક્ષેત્રે દરેક પ્રકારના વ્યક્તિ સાથે કામ લેવાનું હોય ત્યારે વિશાળ હૃદય અને મોકળું મન રાખીને ચોક્કસ જગ્યાએ હાજરી આપવાની હોય છે. ઘણી વખત નબળા વ્યક્તિ ઉપેક્ષાનો વધુ પડતો શિકાર બને છે. પોતાની જાત સાથે અપેક્ષા રાખવામાં આવે તો દરેક વ્યક્તિનો eggo જેવું કંઈ રહેતું નથી.

**સુરત** - **ચંદ્રકાંત રાણા** **કહાની કેરોસીનની** સરકારે ઉજ્જવલા યોજના હેઠળ ગેસના બાટલા આપી કેરોસીન બંધ કર્યું હતું. પશ્ચિમ એશિયામાં ચાલી રહેલા યુદ્ધના કારણે ઊર્જા પુરવઠા શૃંખલા ખોરવાઈ છે.જેને પગલે સરકારે રસોઈ અને પ્રકાશની જરૂરિયાત માટે જાહેર વિતરણ હેઠળ કેરોસીન વેચવાની મંજૂરી આપી છે. કેરોસીનનો પણ એક જમાનો હતો. કેરોસીન માત્ર જાહેર વિતરણ હેઠળ જ મળતું હતું. કેરોસીન લેવા માટે ડેપો પર લાંબી લાંબી લાઈનો લાગતી હતી. કેરોસીનના મોટા પાયે કાળાબજાર થતાં. ગરીબ અને મધ્યમ વર્ગનાં લોકોના ઘરે ઘરે રસોઈ માટે પિત્તળના પ્રાઈમસનો ઉપયોગ થતો હતો. બતીવાળા અશોક પ્રાઈમસ રસોડાનું સ્ટેટસ ગણાતું. લાઈટના વિકલ્પ તરીકે કેરોસીનથી ચાલતા ફાનસનો ઉપયોગ ગામડાંના ઘરે ઘરે થતો. સુરતમાં ઘરોમાં પાવર જાય ત્યારે કરોસીનથી ચાલતો દીવો ઘરમાં ઉજાશ ફેલાવતો હતો. પહેલાંના જમાનામાં આમ તો વરધોડો વહેલો નીકળતો હતો, જે વરધોડો રાત્રે નીકળતો તે લાઈટવાળો વરધોડો કહેવાતો, જેમાં પેટ્રોમેસથી વરધોડામાં ઉજાશ ફેલાતો. આ પેટ્રોમેક્સ પણ કેરોસીનથી ચાલતાં હતાં. પેટ્રોલમાં કેરોસીનનું ભેળસેળ થતું હતું. જ્યારે ઓટોરીક્ષા પેટ્રોલથી ચાલતી હતી ત્યારે ઘણી રીક્ષા કેરોસીનથી પણ ચાલતી હતી. કેરોસીનને ‘ધાસતેલ’ પણ કહેતા હતા.

**સુરત** - **ફિરીટ મેઘાવાલા** **સુરતનું ગૌરવ** સુરતના રમેશભાઈ પટેલ સારા લેખક અને કવિ છે. લલિત નિબંધ સંગ્રહ ‘શબ્દના ધબકારા’ને મુંબઈની સાહિત્ય સંસ્થા કલા ગુર્જરી દ્વારા ‘ગિરા ગુર્જરી નિબંધ સંગ્રહ’નું પારિતોષિક પ્રાપ્ત થયું. અભિનંદનને પાત્ર બન્યા. તે પણ બે વાર. સુરત માટે ગૌરવની વાત છે. ગણિત-વિજ્ઞાન તો એમની નસોમાં છે પણ ગઝલ અને હાઈકુના તેઓ બેતાજ બાદશાહ છે. 130 ઉપર પુસ્તકના રચયિતા છે.

**સુરત** - **જયા રાણા** **જે નિર્વ્યસની હોય તે જ વ્યસન છોડવાની સલાહ આપી શકે** જે લોકો વ્યસન કરે છે તેમને પણ ખબર જ હોય છે કે વ્યસન વ્યક્તિને નુકસાનકર્તા છે. છતાં તેઓ વ્યસન કર્યે જ રાખે છે. તેમની દલીલ મુજબ વ્યસન વ્યક્તિને સ્ફૂર્તિ પૂરી પાડે છે.વળી તેઓ એમ પણ કહે છે કે ‘આદતસે મજબૂર’ કેટલાંક લોકો એવાં હોય છે કે બીજાને સલાહ આપવામાં જ માને છે.પરંતુ પોતાના દુર્ગુણ તરફ તેમનું ધ્યાન જતું નથી. વ્યસન છોડવાવા વિશેનો એક કિસ્સો રંગ અવધૂત મહારાજના જીવનમાં બનેલો, જે પ્રસ્તુત કરું છું.રંગ અવધૂત મહારાજ રોજ સવારે ચાલવા નીકળતા ત્યારે એક બાઈ તેમને દેશી દારૂ પીધેલી હાલતમાં સામે મળી.

**સુરત** - **ફિતેન્ન ભટ્ટ** **ઉપેક્ષા અને અપેક્ષા સિક્કાની બે બાજુ** માનવી સામાજિક પ્રાણી હોવાથી, વિચારશીલ વ્યક્તિ તરીકે તેનામાં ઉપેક્ષા અને અપેક્ષા બન્ને રહેવાની. દરેક વ્યક્તિ પોતાની હેક્સિયત અને મર્યાદામાં રહીને અપેક્ષા રાખે તો ઉચિત ગણાય. વ્યવહારમાં આપણે અનુભવીએ છીએ કે કેટલાંક વ્યક્તિઓ દરેક ક્ષેત્રે પોતાની ઉપેક્ષા થઈ રહી હોવાની જાણ છતાં બુદ્ધિશાળી વ્યક્તિ એમ વિચારે કે ઉપેક્ષા કેવી વ્યક્તિ દ્વારા થઈ રહી છે. જો આવી ઉપેક્ષા હીન કક્ષાની હોય તો ઉપેક્ષિત થનાર વ્યક્તિ આ બાબતને ધ્યાને લેતા નથી હોતા. જીવનના દરેક તબક્કે સામાજિક, આર્થિક, રાજકીય,